

njegovi sodrugi pritisnjeni ob steno in zadavljeni z vrvijo.

V steni altarcu nasprotni nahajajo se velike, močne, železne duri. Odtod so bila napeljana podzemeljska pota v druge mestne ječe, kamor so trinogi uboge jetnike vlačili in to tako, da na kako reštev razun posebne pomoči Božje ni bilo misliti nikomur, kdor je bil pokopan v ta živi grob. In v tej ječi sta bila zaprta državna prvaka apostolov dolgih devet mesecev; od tod sta bila peljana tudi v smrt. V tihih zdihih sem priporočal na tem žalnem kraju njuni mogočni prošnji sebe in vse moje velike potrebe, dušne in telesne; pa tudi vse moje ljube, žive in mrtve.

Vračajočim se iz teh podzemeljskih nekdanjih ječ dajal nam je pri vходу sedeči vratar slike vječenih sv. Petra in Pavla v dar, za kar smo mu dajali povoljno denarno vračilo. (Menim, da se je podelitev teh slik opirala na praznik sv. Pavla, ki se obhaja, kakor je znano, 30. dan rožnika. Pospremil sem bil namreč enkrat še poznej nekatere slovenske soromarje na ta sveti kraj; razkazalo se nam je radovoljno vse, a slike ni dobil nihče v dar.)

Podajmo se v duhu zdaj še naprej po razvalinah najodličnejših krajev starega Rima. Tik slavoloka Maksima Severa, pod katerim je peljal pot na stari kapitol, pelje viadukt čez razvaline starega „Foro Romano“. Konec viadukta se zasuče cesta k levi. Nadaljevaje svoj pot po njej ima obiskovalec k levi roki še vedno ostanke zgoraj omenjenega „Foro Romano“; k desni pa se vzdiguje grič, na katerem je stala palača starodavnih rimskih vladarjev. Od le-tod tedaj so šla povelja na ves Rimljanom podjarmljeni svet; tu stolovali so grozoviti preganjalci Kristusove vere in njenih spoznovalcev; tu so si Nero, Dioklecijan itd. umišljevali strašanske muke, s katerimi bi zatirali in udušili kristijane in njihovo vero. In kaj je ostalo od vsega tega? Razvalinski grič, kjer le s težavo in velikim trudom zasleduje lopata onim prostorom in dvoranam, koder se je napihoval in šopiril ponos mogočnih vladarjev. Tudi razvaline drugih slovečih starodavnih zgradb, tempeljev itd. izkopljujejo se tu na okrog in okrog; in kakor sem uže zadnjič omenil, vse to močno spominja na ostanke mest Herkulana in Pompejev, po ognjeni gori Vezuvu zasutih.

Naprej gredé postane cesta nekoliko napeta in pelje pod slavolokom cesarja Tita. Kakor je znano, je on zmagal uporne Jude in postal spolnovalec Kristusovega prerokovanja s tem, da je razdjal Jeruzalem. V ta spomin postavljen mu je bil ta velikanski slavolok, ki je videti tako trden, da bi utegnil stati do konca sveta. Kakor se sploh pripoveduje, Jude še zdaj nek ta slavolok tako zbada v oči, da nihče izmed njih noče iti ali pa se voziti pod njim. Na pr. vstric Titovega slavoloka, nekoliko vkraj k levi od ceste, stoji na razvalinah dveh paganskih tempeljnov cerkev sv. Frančiške Romanske. (Obiskal in ogledal sem jo bil o drugi priliki.) Na tem mestu je nek hotel o času cesarja Nerona čarovnik Simon vpričo njega, sv. apostolov Petra in Pavla in velike množice ljudstva čudež Jezusovega Vnebohoda posnemati. Uže se je bil povzdignil čarovnik od tal; toda na gorečo molitev sv. apostolov, naj bi Bog zabranil to grdo goljufijo, cepnil je Simon na tla in se ubil. V tej cerkvi, ki je stara uže okoli tisoč let, leži pod glavnim altarjem truplo sv. Frančiške Romanske.

Kmalu naprej od Titovega slavoloka se spusti cesta zopet polagoma navzdol, in dva nova predmeta stopila sta mi pred oči: slavolok prvega krščanskega cesarja Konstantina in ogromne razvaline Koloseja. Kar zadene vse tri omenjene slavoloke (Sept. Severovega, Titovega in Konstantinovega), naj bo povedano, da so se

stavljeni iz velikanskih kosov rezanega marmeljna, ozališani z napolzvišanimi (basrelief) kipi, predstavljajoči razne dogodbe vojská, zmag, slavnih činov itd., zaradi katerih so se postavili zmagovalcem slavoloki. Z neko posebno umetnostjo so morali družiti pri teh stavbah kamen kamenu, da se po tolikih preteklih stoletjih tako trdovratno ustavljajo zobu časa. To se vidi zlasti pri slavoloku Konstantinovem, ki je jako dobro ohranjen.

Enaka trdnost občudovati je tudi pri Koloseju, ki se v ogromni velikosti dviguje prec naprej tje k levi roki. Stopiva, dragi bralec, v duhu tje v njegove znotranje prostore, da vidiva, kaj nama kaže osredje te starodavno, začrnelo-rujave razvaline.

(Dalje prihodnjič.)

Politične stvari.

„Kaj bo s Trstom?“

vprašale so „Novice“ v predzadnjem listu na str. 238. ter so sklepale dotični članek s prepričanjem, da bodo predstoječe svečanosti še dosti prilike dale spregovoriti katero: kaj bo s Trstom! — In res, le prehitro se je vresničilo naše prerokovanje ali bolj prav rečeno, naša sodba o tem, kar v Trstu prav naravno dozoruje. Da, res imamo zabiležiti dve dogodbi, kateri nam podajate uže popolnem dozorjen sad dosedanjega vladanja v Trstu. Preteklo nedeljo teden imelo je biti slovesno blagoslovljenje zastave novega laškega domoljubnega, delavskega društva, pa eno uro pred svečanostjo odtrgali in vkradli so Lahoni zastavo; preteklo sredo 2. dne t. m. zvečer pa je vrgel lahon petardo (bombo) med veterane, ki so šli po veliki tržaški cesti „korso“ z bakljado slavit nadvojvodo Karola Ludovika, in bil je vsled tega koj usmrten mlad 14letni Angelo Forti, več oseb pa težko in lahko ranjenih.

Oba ta čina tržaških lahonov kažeta, da „irredentovci“ dobro napredujejo, ker prestopili so od pasivne k aktivni, dejanski upornosti zoper avstrijsko-patriotične svečanosti, katere zdaj praznujejo zvesti Tržačani. Lahonom tedaj ne zadostuje ogibati se samim vdeleževanja svečanosti, oni hočejo zabraniti to tudi drugim, da bi se potem ne smelo „krivo“ soditi, da je tržaško prebivalstvo družega mnenja, kakor njegov lahonski zastop.

In kakošna sredstva so si uže Lahoni izbrali zdaj! Abrucarska sredstva, tolovaji v Abrucih in tolovaji v Trstu ljubijo enako orožje, bodalo ali petardo, napadajo svoje žrtve enako zavratno. V laški zgodovini zadnjih 30 let so bodala in petarde postale nekako zgodovinsko-narodna orožja, katera so noveji čas začeli še le posnemati nihilisti različnih dežel.

Tako daleč tedaj je moralo priti s Trstom, z „najzvestejšim mostom“, da se prav po 20letni sistemi gojena, Slovencem za gospodarja postavljena stranka predrzne vsem zvestim Avstrijanom v obraz biti, Avstrijanom, od katerih velikanske podpore zahtevati in prejemati se ne sramuje! Vso Avstrijo, reči smemo, vso Evropo, prešinila je rudečica jeze, vsakemu poštenjaku zavrela je kri, ko je čul to najnovejo lahonsko predrznost; in, hvala Bogu! smemo reči, tudi vse zveste Tržačane, v prvi vrsti slovenske okoličane prešinila so enaka čutila, tudi njim je kri zavrela in iz vsega, kar se je godilo po osodepolni bakljadi pretekle srede, vidimo, da državi zvesta večina tržaškega mesta in okolice noče več služiti pod lahonskim jarmom, da se ga hoče za zmiraj otresti, ne gledé na predolgo časa merodajne migljeje in naredbe tistih, ki so vse zakrivili,

kar zdaj v Trstu zori. Nikdo sicer ne odobrava, kar se protipostavnega godí, toda nagibi k patriotičnim demonstracijam in krogi, zoper katere so se obračale, pričajo nam, da zvesti Tržačani dobro poznajo zatišja Lahonov; te dogodbe so nam pa tudi poročstvo, da Trst še ni zgubljen, da Trst ostane naš, in osebno zanimanje cesarjevo za tržaške dogodbe nam je poročstvo za to, da bo prav kmalu odklenkalo dosedanji tamošnji sistemi in vsemu, kar jo je držalo. Upamo, da je pred tednom dni vržena petarda dosti glasno govorila tistim, ki do zdaj niso hoteli slišati!

Naši dopisi.

Z Gorice 7. avg. — Ker so ravno zdaj pasji dnevi za pse in „irredento“, začnem tudi jaz svoj dopis z vremenom. Zadnjih 10 dni imamo tukaj tako vročino, da, ako ostane še ta teden tako, bode vse popolnem zgorelo. Prva turšica nam je zelo obilen pridelek pred 14 dnevi obetala, a danes se je uže na pol posušila, ravno tako je tudi s činkvantinom; grozdje, namesto da se lepo debelí in zori, se je počelo sušiti, in ako ne dobimo prav v kratkem dežja, bode šlo vse lepo upanje vsaj na srednjo vinsko letino po vodi. V goriški okolici in na dolnjem Krasu uže tri tedne ni bilo dežja, kar je za tako plitvo in zraven zelo peščeno zemljo preveč. Po tominskih hribih je ravno narobe, ker gore imajo toliko dežja, da ljudje ne morejo sena sušiti itd.

Da laška hidra v Trstu zopet glavo visoko vzdiguje, Vam je zadostno iz časnikov znano, zavoljo tega tukaj opustim njo.

Dne 3. avgusta se je odprl historični muzej v stari Akvileji, kjer je bil tudi navzoč gospod nadvojvoda Karol Ludovik, grof Koronini, namestnik Depretis in mnogo druge gospode, kakor tudi prostega ljudstva.

Gosp. nadvojvoda je potem prenočil v Monasteri, lepem posestvu goriškega Ritterja. V petek 4. t. m. pa je prišel s svojim spremstvom ob 1/2 12. uri v Gorico, ter je odsel v gostilni „pri pošti“, kjer ga je tudi z mnogo druge gospode gosp. nadškof Gollmayr pričakal. Za časa vožnje iz bližnje Podgore do gostilne streljali so iz kanonov na gradu; mesto je bilo še prilično z zastavami okinčano, razun prijateljev naših nemškutarjev hiše ne. Po kosilu je obiskal nadvojvoda grob svojega učitelja, ranjcega grofa Koroninija v sv. Petru, potem pa grofa Koroninija v njegovem stanovanju. Sv. Peter je bil jako zalo okinčan in je ljudstvo gosp. nadvojvoda zelo častno sprejelo. Zelo napačno je bilo ljudstvo zapeljano, po čem? tega jaz ne vem, da ga je pozdravljajo s samim „evviva“ namesto z „živijo“ in to tako, da bi bil človek skoro mislil, da smo v kaki vasi v „Abruzzah“. Sram Vas bodi Št. Peterci! Da so pa vasi okolo Gorice italijanskega duha več ali manj navzete, so krive nesrečne Ritterjeve tovarnice v Hrašcah, ker vsi Ritterji z vsemi uradniki so vse rajše, kakor prijazni našemu narodu, še manje pa, da bi se kateri naučil slovensko pošteno govoriti, čeravno vsi od poštenih slovenskih žuljev živé. Sploh so Vam Ritterji največi skriti sovražniki Slovencev na Goriškem in meni je skoro ljubša „irredenta“, ker ona vsaj odkritosrčno govori, kaj da hoče imeti, kar pa ti tajni rovarji zakrivajo, itd.

Ob 7. uri se je gospod nadvojvoda zopet odpeljal na Dunaj. Na kolodvoru se je zbralo prilično veliko ljudstva, da skaže čast in udanost najvišjemu prestolu. Pri spremstvu gosp. nadvojvode so bili videti Italijani in Nemci, samo nobenega Slovenca nisem videl, ker Slovincu laško-nemška gospoda pri tacih in enacih pri-

likah ne dá pristopa, da taki gospodje ne izvedó resnice, kako da prav za prav narod misli.

Pri velikem obedu pri „pošti“ so bili Slovenci tudi popolnem izključeni, kar je zopet krivično, pa kjer je gosp. Depretis, tam za „ščavo“ ni mesta. Ta mož Depretis je tudi z Ritterji v žlahti. Ravno zdaj je leto dni, kar je na svojem potovanju po Istri le blaženi jezik „irredente“ povsod priporočeval in po tominskih hribih pa le vse „hochdeutsch“.

Meni je za ljudi po bombi vnesrečene v Trstu zelo žal razun za enega, in ta je Dorn, urednik zloglasne „Triesterice“, ker ta človek je grdil, kjer je mogel, Slovence, „irredento“ pa branil in zdaj mu dá rano ravno „irredenta“. To je gotovo kaznen božja!

Iz Trsta 5. avg. — Uže zadnje dni preteklega meseca videti je bilo nenavadno živo gibanje pri nas in to je rastlo od dne do dne ter vrhunec svoj doseglo z odprtjenjem naše razstave. O tem podam vam tukaj nekaj črtic: Pokrovitelj razstave, cesarjev brat nadvojvoda Karol Ludovik, pripeljal se je 1. dne t. m. zjutraj koj po 8. uri s hitrim nagličem ter so ga sprejeli na kolodvoru c. k. namestnik, škof, drugi viši uradniki, mestni župan z mestnim zastopom, predsednik kupčijske zbornice itd. — Pred kolodvorom pa so čakala različna domoljubna društva in velika množica okoličanov, kateri so nadvojvodo sprejeli z živahnimi živio-klici. S kolodvora peljal se je nadvojvoda v namestniško palačo, kjer so mu bile predstavljene najodličnejše osebe, potem je vzel nekaj zajutrka; ob 10. uri pa se odpelje spremljan z velikim spremstvom, med tem nadvojvoda Salvator in Štefan, v razstavo, kjer so ga pred cesarskim pavilonom pričakovali različni zastopi, uradniki in častniki, ter vabljeni gostje v praznični obleki, drug takrat še ni smel v razstavo.

Ob 11. uri stopi nadvojvoda na balkon cesarskega balkona, kjer ga pozdravi predsednik razstave v laškem govoru spominjaje se posebno Habsburžanov, vednih pokroviteljev in prijateljev Trsta, potem se zahvali za milost, katero je skazal nadvojvoda Trstu s tem, da je prevzel pokroviteljstvo razstave, priporoča potem dinastiji to prvo trgovsko mesto ter sklepa z živio-klicem na cesarja in nadvojvodo pokrovitelja razstave.

Nadvojvoda Karol Ludovik odgovarja ter izrazuje veselje, da je razstava sad duševnega in materijalnega napredka, združena s slavnostjo 500letnice, odkar je Trst prišel pod vladarstvo njegove dinastije ter izreka, po voščilu, da bi Trst po tej razstavi še bolj napredoval, da je razstava odprta.

Po tem pričelo se je streljanje z grada dol in z vojnih bark, navzoči gostje in ljudstvo pa skoraj ni hotelo prenehati z „živijo“, „hoch“, „evviva“ in „elien“-klici.

Obiskal je po tem nadvojvoda najprej drugi, največi oddelek razstave, potem ogersko čardo, dalje železni pavilon, potem se je vrnil v cesarski pavilon, povsod, se ve da, iz novega pozdravljan.

Ob 1/2 2. podal se je nadvojvoda v akvarij, potem v hrvatski pavilon, pred tem pričakovala ga je velika deputacija, na čelu ji predsednik hrvatske trgovske zbornice gosp. Grahor, ki je nadvojvodo pozdravil najprej nemško, potem hrvatsko.

Vsi navzoči bili so zelo zadovoljni s hrvatsko razstavo, posebno zanimal se je za njo nadvojvoda Štefan, ki gladko govori hrvatsko.

Nadalje ogledali so zelo zanimivi pomorski ter bosensko-hercegovinski oddelek. Krog 4. ure podal se je nadvojvoda s spremstvom na barko „Pelagos“ ter se odpeljali v namestniško palačo, kjer je nadvojvoda do 5. ure sprejemal različne deputacije, potem je bilo kosilo za 40 oseb. Na večer bila je razsvitljava v raz-